

Svar på Boverkets remiss

Boverkets förslag till föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö

### **Svar på Boverkets remiss**

Boverkets förslag till föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö

Svaret inlämnat av

Jakob Lindström Wranne

Tidigare medarbetare på Boverket, pensionerad från och med 12 juni 2023.

### **Yttrande**

Remissen avstyrks i sin helhet.

### **Motiv till avstyrkande**

#### **Motiv till avstyrkande – A**

*Sämre och dyrare*

Förslaget ger sämre och dyrare hus vilka tar längre tid att bygga och resulterar i en bebyggelse som genererar sjukdom, olycksfall och vissa fall död.

#### **Motiv till avstyrkande – B**

*Motiv till avstyrkande – B1*

*Användbarheten*

Förslaget ger regler vilka i praktiken blir oanvändbara då de saknar tydliga gränser och inte längre är användbara verktyg för kommunernas myndighetsutövning.

*Motiv till avstyrkande – B2*

*Verifierbarheten*

Från nya byggreglerna är verifierbarheten till större delen borttagen och avlägsnad. Verifierbarheten behövs i det dagliga arbetet hos konsulterna, på kommunerna, och hos byggarna. Verifierbarheten är en hörnsten. För demokratins skull behöver vad som verifieras bestämmas av statliga verk utifrån beslut i folkvalda församlingar.

## **Motiv till avstyrkande – C**

### *Motiv till avstyrkande – C1*

#### *Processer i domstol*

Förslaget ger regler vilka blir användbara först när domar efter domstolsförhandlingar sätter de gränser som är borttagna och saknas i det nya regelverket. Domstolsförhandlingar är inte demokratiska processer och de är inte heller vetenskapliga processer som strävar efter den förnuftigaste eller bästa lösningen. Domstolsförhandlingar är i detta fall kraftmätningar där den bäst förberedda parten har störst chans att vinna.

Processen med domstolsförhandlingar kan ta fem till tio år för varje enskild liten delfråga inom varje textrad i de nya reglerna.

Det blir dyrare och det går långsammare och resultatet blir ett på många nivåer osammanhängande lappverk med delar av olika regler fastställda i olika processer.

### *Motiv till avstyrkande – C2*

#### *Demokratin ska verka*

Beslut som bestämmer byggreglerna och deras nivå ska tas i folkvalda församlingar, och i statliga verk vilka är förlängningar av och styrs av folkvalda församlingar.

## **Motiv till avstyrkande – D**

### *Modellen för de nya byggreglerna*

#### *Åsidosättande av demokratin 1*

Modellen för att förändra byggreglerna har inte skickats på remiss. Den ska skickas på remiss innan arbetet med att förändra byggreglerna startas. Det har inte skett. Därmed har den demokratiska processen åsidosatts.

## **Motiv till avstyrkande – E**

### *Modellen över modellerna*

*Modellen för den övergripande förändringen av tre entiteter vilka förändrar Sverige.*

#### *Åsidosättande av demokratin 2*

Modellen för den övergripande förändringen har inte skickats på remiss.

Det gäller den sammanlagda verkan av:

- de nya byggreglerna,
- de certifierade byggprojekteringsföretagen, och
- det nya kontrollsystemet.

När dessa tre är på plats förändras Sverige, för att citera en jurist på Boverket: "Kommunerna kommer att tas bort från detta."

GD Anders Sjelvgren refererar på ett internt Boverksinfo sitt samtal med ministern och berättade att ministern tyckte att detta var en bra idé som också borde genomföras för "plan".

En enskild kommun kommer i den framtid Boverket önskar genomdriva inte att kunna ge medborgarna det de vill ha. Då faller demokratin än mer.

Utredningen om de certifierade byggprojekteringsföretagen fanns inbakad som en underavdelning i Boverkets rapport 2017:23 "En mer förutsägbar byggprocess - Förenklad kontroll av serietillverkade hus".

Utredningen om nytt kontrollsystem presenteras i oktober/november 2023.

### **Motiv till avstyrkande – F**

#### *Medarbetares lättja.*

"Det blir så många frågor." yttrade en aktad medarbetare på Boverket som motiv till avregleringen. Det vill säga tjänstemannens egen lättja är motiv för att avreglera. Tjänstemannens lättja är inte ett giltigt skäl att avreglera byggreglerna.

### **Motiv till avstyrkande – G**

#### *Boverkets motiv till regelförändringen*

Förslaget motiveras av Boverket med att det ska bli billigare att bygga, ge förutsägbarhet, och öka innovationen.

#### *Motiv till avstyrkande – G1*

Boverkets motivering: Det ska bli billigare att bygga.

En expert på Boverket säger: "Det blir dyrare att bygga."

#### *Motiv till avstyrkande – G2*

Boverkets motivering: Det ska bli förutsägbart.

En expert på Boverket säger: "Förutsägbarheten minskar med detta förslag."

#### *Motiv till avstyrkande – G3*

Boverkets motivering: Det ska öka innovationen.

Det är tvärtom. Regler ger innovation.

Jämför med amerikansk bilbransch som motsatte sig avgaskrav, men lyckades uppnå kraven med mycket goda resultat.

Jämför med höjdhopp. Man hoppar inte högre när ribban tas bort. Tvärtom.

## **Motiv till avstyrkande – H**

### *Öppenhet och transparens är inte allt*

Förslaget har förberetts och genomförts öppet och transparent. Det är trots detta odemokratiskt, och mot förnuft. Några få har velat driva igenom sin vilja, och gjort det på ett sätt som visar att de har varit tvungna att smyga igenom förändringen för att den ska accepteras.

## **Motiv till avstyrkande – J**

### *Ökade byggfel*

Byggfelen har en kostnad enligt Boverket på 110 miljarder kronor per år. En fjärdedel av byggkostnaderna.

### *Motiv till avstyrkande – J1*

Byggfelens stora kostnad är i sig ett argument att behålla, se över, och förbättra och utöka regelverket.

### *Motiv till avstyrkande – J2*

Den stora kostnaden för byggfel är också ett argument mot Boverkets argument att branschen är mogen för avreglering samt ett motargument mot att avreglera så som förslaget syftar till.

## **Motiv till avstyrkande – K**

### *Kunskapens bevarande 1*

Kunskapen om byggande och motiven bakom regelverken behöver finnas kvar hos Boverket. Det är ännu ett motiv för att behålla regelverket. Konsekvensen av avregleringen är att kunskap om reglerna och motiven till dem kommer att klinga av och försvinna. När Boverket samtidigt avslutar och slänger sitt bibliotek med över 20 000 volymer, då blir de enskilda personernas kunskap än viktigare.

## **Motiv till avstyrkande – L**

### *Kunskapens bevarande 2*

Just nu går branschen in i en mycket kraftig lågkonjunktur. Då kommer många som har arbetat länge och bär mycket kunskap att byta till andra yrken utanför byggbranschen. Detta sker av nödvändighet. Så har skett vid varje lågkonjunktur. Det ger ett mycket stort kunskapstapp.

Kvar kommer att finnas å ena sidan några mycket duktiga samt å andra sidan några som är mycket oskickliga men kan ge oerhört låga priser. Byggfusket ökar troligen katastrofalt. I den situationen behöver kommunerna bra verktyg för sin myndighetsutövning.

Att skära ner byggreglerna som sker nu är en aktiv aggressiv radering av kunskap. Det kommer också att ge konsekvensen att många medarbetare om något år eller två sägs upp. Medarbetare som är kunniga i området. Kunskap försvinner.

## **Motiv till avstyrkande – M**

### *Motiv till avstyrkande – M1*

#### *Kunskapen privatiserad*

Med avregleringen av byggreglerna är det tvunget att vända sig till andra källor för kunskapen. Underförstått hänvisar de nya byggreglerna till standardiseringen. För att få reda på varje siffra som nu är borttagna ur reglerna krävs en utgift på tusen eller tusentals kronor. Det blir oerhört dyrt att lägga kunskap bakom betalmur. Det blir dyrare att bygga.

#### *Handböckers diffusa kunskap*

Underförstått hänvisar de nya reglerna också till handböcker. Handböcker vilar på byggreglerna. De som skriver handböckerna påpekar ofta att handböckerna utgår från eller hängs upp på byggreglerna.

Vilka handböcker ska anses ha de gällande gränserna eller lösningarna?

Kommer PEAB att vara tillåtna att bygga efter JM:s handbok?

#### *Översikt, inte gränsvärde*

Både standarder och handböcker ger en översikt och palett över möjliga sätt för hur regler ska uppfyllas. Att välja nivå görs med bas i byggreglerna. Den basen är nu borttagen. Man kan nu välja fritt. Är det detta som är Möjligheternas byggregler?

### *Motiv till avstyrkande – M2*

#### *Kunskapen ska ägas av det allmänna*

Ska kunskapen vara allmän, eller finnas bakom betalmurar?

Med de nya byggreglerna lyfts kunskapen bort från det allmänt ägda till det privata och blir därmed belagd med copyright som i fallet med standardiseringen, och därmed med höga kostnader.

## **Motiv till avstyrkande – N**

### *Företagen eller medborgarna?*

Boverkets GD säger "Vi är företagsvänliga!" Den tankegången avslutas med att avreglera byggbranschen.

Byggreglerna ska vara till gagn och skydd för allmänheten och tredje man.

Byggreglerna behövs för att se till att det som byggs blir bra för alla och ger bostäder där folk kan leva goda liv.

## **Motiv till avstyrkande – O**

### *Dimridån Gestaltad livsmiljö*

Det stora projektet Gestaltad Livsmiljö, vilket har kostat miljoner och engagerat 40–50 personer på Boverket samt ett antal externa konsulter, det projektets uttalade syfte var att höja kvalitén på det som byggs i Sverige.

Projektet Gestaltad Livsmiljö har inte påverkat utformningen av de nya byggreglerna. De nya byggreglerna går helt emot den strävan som finns i Gestaltad Livsmiljö.

Resultatet av de nya byggreglerna, och Gestaltad Livsmiljö, kommer att bli att några mycket få byggnader blir bättre med hjälp av kunskapen från Gestaltad Livsmiljö, medan det stora flertalet byggnader och bostäder blir påtagligt sämre på grund av de kraftigt försämrade nya byggreglerna.

Här missar Boverket stort. Det är genom ett väl utbyggt och väl genomarbetat byggregelverk som mycket av det som Gestaltad livsmiljö har kommit fram till skulle ha kunnat genomföras.

När Gestaltad livsmiljö var nytt framfördes skarp kritik mot att det inte gavs några verktyg för att genomföra slutsatserna. När en arkitekt möter sin uppdragsgivare och uppdragsgivaren helt enkelt inte har lust att genomföra det som föreslås trots att det är vad Gestaltad livsmiljö säger är bra, då gav Gestaltad livsmiljö ingen hjälp till arkitekten. Utan det skulle då bli de kortsiktiga ekonomiska hänsynen som skulle råda. I arbetet med de nya byggreglerna hade Boverket kunnat genomföra detta och införa bra genomtänkta regler som ger en bra värld, men motsatsen har blivit resultatet.

### **Motiv till avstyrkande – P**

#### *Tidplanen tar inga hänsyn*

Boverkets tidplan ger inte utrymme för en andra remissomgång. Den mycket snäva tidplan som är satt ger för lite tid till att läsa och bearbeta och föra in svaren på remisserna.

Därefter kommer den process som leder fram till det av Boverket önskade datum då reglerna ska träda i kraft sommaren 2024.

Före det datumet ska reglerna till EU på tre månader.

För att citera en jurist på Boverket "Vi kommer inte att kunna visa de som har lämnat in remissvar respekt för deras svar med denna korta tidplan."

#### *En andra eller tredje remissvända är omöjlig*

Med den trånga tidplanen är en andra eller tredje remissvända omöjlig.

Därför kommer det att bli de lagda förslagen från Boverket som träder i kraft, med enbart så små ändringar att en andra remissomgång inte behövs.

Detta strider mot demokratin.

### **Motiv till avstyrkande – Q**

#### *Sverige är till för byggindustrin*

Med detta förslag flyttas makten över regler, granskning, genomförande, kontroll flyttas från folkvalda församlingar till byggbranschen.

Sverige kommer då att vara till för byggbranschen, inte för medborgarna.

### **Motiv till avstyrkande – R**

#### *Lagar, förordningar, författningar kan ersättas av standarder?*

2020-03-12 hölls ett internt seminarium på Boverket. GD Anders Sjelvgren och Ulrika Francke berättade om de nya byggreglerna och samarbetet med standardiseringen (SIS, som Francke tidigare lett). Under det mötet gjorde undertecknad löpande anteckningar, i de anteckningarna går att läsa:

Francke: När vi har gjort piloterna har vi funderat på om vi ska ha standarder istället för lag och förordning. Tex klimat. där skulle vi behöva en standard som är enklare än att behöva dra en lag och en förordning, det går snabbare och enklare. [...] När vi öppnar det här med standardisering så ser vi andra saker som öppnar sig som kan standardiseras.

## Motiv till avstyrkande - S

### *Små kommuner halkar efter*

I små kommuner där andelen/antalet kompetenta personer är få, där kommer man inte att kunna ta till sig all den "nya" kunskap som kommer till i form av nya standarder, branschregler, handböcker och liknande skrifter. Systemet påskyndar därför skillnaden mellan stad och land, både när det gäller det kommunala men också vad företagen inom byggsektorn.

## Motiv till avstyrkande - T

### *Det allmänna rådet om utblick utgår.*

Forskningen visar att utblick är viktigt för hälsan. Regler för utblick ska finnas med för att säkerställa hälsosamma miljöer för människor att vistas i. Det ska finnas på föreskriftsnivå.

### *Forskning om utblick*

I denna rapport beställd av Boverket 2022(!) *Ljus (Dagsljus, solljus, utblick och belysning) en kunskapssammanställning* finns nedanstående text om utblick. Författare är Helena Bülow-Hübe, Marie-Claude Dubois, Hillevi Helmhälä, Paul Rogers, Mikael Söderlund, Mats Persson. <https://blogg.mah.se/bygglearn/projekt/>

### 3.6 Utblick

Utblick genom fönstret bidrar till tids- och rumsorientering och till minskning av okulär trötthet. Utblick, speciellt mot naturliga landskap [121-124] föredras i allmänhet och har kopplats till välbefinnande, kognitivfunktion, återhämtning från stress [125] och psykisk hälsa.

Forskningsrön och hypoteser kring goda kvaliteter i utblicken kan delas in i dessa tre kategorier [41]:

- behov av information om utemiljön
- behov av en estetisk upplevelse
- behov av återhämtning och hälsa

I vårdmiljöer har utsikt på naturen kopplats till snabbare återhämtning, bättre humör, mindre behov för smärtstillande läkemedel och färre postkirurgiska komplikationer [126]. Norsk forskning [127] pekar också på ett samband mellan utblick och förändring i fysisk eller psykisk hälsa hos patienter. Större tillgång till dagsljus och utsikt har förespråkats i skoldesign som ett sätt att stoppa den växande myopiepidemin (närsynthet) hos barn [128]. Huvudvärk och ansträngda ögon kan förebyggas eller undvikas när ögat får fokusera om till olika avstånd. Utblick genom fönstret ger en mikroåterställande upplevelse, dvs. en paus till ens riktade uppmärksamhet [124].



Medan utblick på naturliga landskap föredras, uppskattas en bred och avlägsen, mer än en smal och nära, utsikt och en mångsidig och dynamisk utsikt betraktas som mer intressant än en monoton utsikt [129]. En norsk studie visade att vydjupet (avstånd från fönstret till det mest avlägsna synliga elementet i landskapet) och antalet lager också har en stark positiv inverkan på upplevd utsiktskvalitet [130].

Genom ett fönster bör det gå att följa växlingar mellan dag och natt och mellan olika årstider. Takfönster i en bostad är normalt sett inte tillräckligt som enda fönster i ett rum.

Standarden SS-EN 17037 anger metoder för bedömning av utblick.

### **Avslutande ord**

Sverige har haft en gedigen kunskap om hur bra bostäder formas och byggs. Den sista resten av de regler som garanterade ett någorlunda gott boende, de skärs nu bort. Det är med sorg jag och många kollegor ser med vilken naivitet som kunskap nu skärs bort, samt hur makt förflyttas från de som är samhället, till de som är till för stå till tjänst med att bygga för oss. Den naiviteten vänder upp och ner på samhället.

I det framtida Sverige som Boverkets förslag strävar mot kan vi välja mellan planekonomi á la PEAB, Skanska, JM, eller NCC.

Och vi kommer inte att kunna välja vår egen fria värld.

Jakob Lindström Wranne

Tidigare medarbetare på Boverket, pensionerad från och med 12 juni 2023.

Riksrådsvägen 39

128 39 Skarpnäck